

DELAVEC

Glasilo Strokovne komisije za Slovenijo. (Pokraj. odbor GDSJ.)

Izhaja vsako soboto.

Uredništvo in uprava:

Ljubljana, Selenburgova ulica št. 6/II.

Stane posamezna št. 75 p, mesečno 3 Din, celoletno 35 Din. — Za člane izvod po 60 p.

Oglasi: prostor 1×55 mm 1.50 Din.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani, ter opremljeni s štamp. dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo. — Reklamacije so poštne proste.

Potek kovinarskega kongresa.

Na božične praznike se je vršil v Zagrebu kongres kovinarjev, ki ga je sklicala uprava »Saveza metalcev (kovinarjev) Jugoslavije«. Tega kongresa so se udeležili tudi delegati podružnic Osrednjega društva kovinarjev za Slovenijo.

Po številu članstva je imel »Savez metalcev« 19 delegatov in Osred. društvo kovinarjev pa 20 delegatov. Poleg teh se je udeležila kongresa tudi uprava »Saveza metalcev«, ki šteje 14 članov. Tako je bilo torej na kongresu skupno 53 delegatov.

Glavna razprava pa kongresu se je sukala okoli vprašanja upostavitve enotne organizacije na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni itd., ker je tam kovinarska organizacija razbita v dve skupini »levičarje« in »desničarje«. Dalje pa se je vršila razprava, da se tej enotni organizaciji pridružijo tudi kovinarji iz Slovenije, ki so organizirani v O. društvu kovinarjev.

Glede prve točke je stal kongres na stališču, da je za enotno organizacijo treba enotne podlage. Ta podlaga bi bila dana v naslednjih točkah:

a) upoštevanje volje članstva izražene na (statutarično) predpisanih forumih (kongresih itd.).

b) svobodno izražanje misli,

c) proporcionalno zastopstvo,

d) strankarska neodvisnost.

Ta resolucija (ki jo dobesedno objavimo prihodnjč) je bila sprejeta soglasno.

Glede priključitve kovinarjev iz Slovenije se je pa o formi organizacije razvila živahna razprava, ki je bila mestoma zelo burna. Slovenski delegati so enodušno zahtevali naj bo sicer organizacija enotna z enotnim kongresom in enotnim vodstvom — posameznim pokrajinam in podružnicam naj se pa dovoli čim širšo samoupravo.* Večina delegatov Saveza metalcev je pa zagovarjala centralističen sistem organizacije. Referat k tej točki je imel s. Mirko Obradović, ki pa ni hotel niti obravnavati o resoluciji, ki jo je pred-

lagal s. Golmajer in s katero so se strinjali vsi delegati iz Slovenije. (Ta resolucija je bila priobčena v 42. št. »Delavca«.) Ker ni prišlo do sporazuma so delegati iz Slovenije podali pismo izjavo, ki se glasi:

Delegati podružnic O. D. K. za Slovenijo, ki smo se udeležili kongresa »Saveza metalcev (kovinarjev) Jugoslavije« podajamo k točki zedinjenja naslednjo

izjavo:

Vsako zedinjenje je mogoče doseči le potom medsebojnega sporazuma in zaupanja.

V to svrhu smo predlagali načrt, po katerem naj bi se zedinili vsi kovinarji Jugoslavije v enotno organizacijo, ki bi imela čim širšo samoupravo.

Ta samouprava, ki jo zahtevamo, je zahteva novega modernega časa in je brezpogojen postulat za ono demokracijo, ki je v proletarskih vrstah neobhodno potrebna.

Zedinjenje smo pripravljene izvesti vedno in takoj, če bo forma organizacije taka, kot jo zahteva izkustvo novega časa.

Do tedaj, da uvidijo to potrebo tudi kovinarski delavci ostalih pokrajin, ostanemo pri sklepih kongresa zedinjenja, ki se je vršil 1., 2. 3. X. 1920 v Ljubljani.

Kovinarske delavce širom Jugoslavije pa pozivamo, naj natančno premislijo načrt samouprave, ki smo ga podali in uverjeni smo, da bodo tudi oni našli kakor smo mi, da je ta predlog edini, ki zamore ustvariti enotno organizacijo kovinarskega proletariata, ki bi temeljila res na živem življenju in najširši demokraciji.

Živela solidarnost kovinarjev Jugoslavije!

Za danes smo priobčili le najnujnejše podatke o poteku tega nad vse zanimivega kongresa. Prihodnjč priobčimo podrobno razpravo na katero opozarjamo že danes, kajti ta vprašanja, ki so življenjske važnosti za obstoj naših organizacij niso važna le za kovinarsko, temveč tudi za vse druge organizacije.

Kongresa se je udeležilo 600 delegatov iz 24 dežel, ki zastopajo nič manj nego 40 milijonov ljudi. Svet strmi in se vprašuje s tem kongresom: »Kakšne posledice bo izzval ta kongres.« Kongresa pa ne moremo primerjati s prejšnjimi kongresi, ki so se vršili v Haagu, kajti on zastopa druge plasti in se bojuje za drug ideal. Na kongresu govori ljudstvo samo. Zanimivo je poročilo o posledicah vojne. Sociološki institut je prišel do zaključka, da je izgubilo radi vojne od leta 1914 do 1918 35½ milijonov ljudi svoje življenje. Vkljub temu, da je to število tako strašno, ni s tem povedana vsa beda, ki jo je povzročila vojna. Državni dolgovi so se neverjetno povečali. Armade vseh držav so za milijon mož večje, kakor leta 1914. Zato se je kongres vprašal: »Ali je mogoče rešiti civilizacijo?« Kongres je le na kratko obrazložil preteklo vojno, na to pa so se delavski zastopniki vprašali: »Kaj nas uči svetovna vojna?«

Na kongresu niso zastopani le ročni, temveč tudi duševni delavci, ki so si edini v tem, da se mora preprečiti vsako novo vojno.

Brez dvoma, je danes mnogo kali za novo vojno. Treba je zato, te kali uničiti. In središče tega gibanja mora postati delavstvo samo, ki je bilo v pretekli vojni najbolj prizadeto.

Delavstvo hoče mir! Zato naj vedo krmari kapitalističnih vlad, da bodo čutili jezo narodov, če si predrznejo zanetiti nov požar.

Kot pogoj, da se odstranijo vse vojne nevarnosti, je zahteval kongres omejitve oboroževanja. Delavski zastopniki se morejo v ta namen upreti v parlamentih vsakemu zvišanju vojnih proračunov.

Kongres se je bavil z akcijami posameznih strank za svetovni mir. Meščanske vlade so klicale že nešteto konferenc, ki niso rodile prav nobenih uspehov, pač pa povzročile nove konflikte. Politika delavskih in socialističnih strank je strmela za tem, da v parlamentih preprečijo vse naklepe meščanskih strank.

Ideja miru se je pojavila že pred desetletji. Klic po zblizanju narodov pa je ostal klic vpiljočega v puščavi. Človeški nagon po klanju je prevladal nad nagonom po miru. Klic zastopnika Lige človeških pravic profesorja Buissona je šel skozi mozeg delavskih zastopnikov, ko je zaklical po dvorani: »Ali ste pripravljene podbirati z delanji gibanje proti vojni?« In 600 delavskih zastopnikov je odgovorilo: »Smo!«, ne da bi pomišljali. V vseh deželah je delavstvo primorano, da se bori za obstanek svojega golega življenja. Njegov položaj je po vseh državah enak.

* Glej članek »Samouprava« v 41 številki »Delavca«.

Mirovni kongres v Haagu.

10. t. m. je predsednik Mednarodne strokovne zveze J. H. Thomas otvoril mirovni kongres v Haagu, ki hoče rešiti vprašanje: »Kako naj se ideja miru najbolje uresniči?« Po štiriletnem premirju stoji Evropa še vedno v nevarnosti, da se vojne grozote ponove. Že na rimskem kongresu amsterdamske strokovne inter-

nacionale so se zastopniki 24 milionske delavske armade izrekli proti novim vojam. Ponovno so se zbrali, toda ne samo zastopniki amsterdamske strokovne internacionale, temveč zastopniki vsega delavska, da v imenu 40 milijonov ljudi protestirajo proti naklepu kapitalističnih mogotcev.

Proletariat je v vojni zgubil vse, povsod je zmagal kapital. On nima danes domovine, kakor to nima tudi kapital. Domovina služi kapitalizmu le kot karikatura in delavstvo se za to karikaturu ne more navduševati. Iz tega moremo sklepati, da nima delavstvo nobenega interesa na vojni, ki je le sredstvo za razširjanje kapitalistične moči in vpliva. Zato je treba, da vodi delavstvo najhujšo borbo ne samo proti odprti vojni, temveč tudi proti oboroženemu miru. Toda protivojna akcija ne sme ostati le pri protestih, proletariati mora dejansko pokazati svojo nezadovoljnost.

Do svetovne vojne je prevladovalo med delavstvom mnenje, da boj proti vojniam ne spada v strokovne, temveč v politične organizacije proletariata. Šele svetovna vojna je morala pripraviti tudi strokovne organizacije, da so se pričele bojevati proti vojni. Kongres v Haagu je prvi odločno nastopil proti vojni in zahteval zagotovitev miru s parolo: »Vojna vojni!«

Kongres je združil vse sovražnike vojne v novo fronto, ne oziraje se na politično naziranje. Človeštvo si je prvič v zgodovini zaželelo miru.

(Dalje prihodnjič.)

Novo leto.

Za delavstvo je sicer vsaki dan nekaj posebnega, toda navade, kakor je praznovanje Novega leta tudi mi ne moremo prezreti in ni ga med nami, ki bi se ne ustavil pri misli na Novo leto, ko gleda z novo negotovostjo v bodočnost. S pogledom v preteklost moramo razumeti sedanjost in misliti na bodočnost.

Tudi organizirano delavstvo, kakor ves ostali svet, bo sprejelo z novim upanjem leto 1923. Sprejelo bo z njim novo borbo, ki edino more rešiti delavski razred iz suženjstva kapitala. Z mislijo na novo družbo, ki bo nasprotna sedanjosti, katere temelji so spodkopani, sprejemamo Novo leto 1923. V Novem letu moramo pokrepi socialistično gibanje, ki stremi za tem, da odstrani z vzrokom sedanjosti mizerije: zasebno lastnino, trpljenje in bedo večine in izobilje manjšine človeštva. S to preobrazbo gospodarskih temeljev hoče proletariati obrniti svoje zmožnosti in svoje delo v prid celega človeštva.

Ena izmed temeljne spremembe — in vsaka sprememba je revolucija v pravem pomenu besede — je sprememba človeškega mišljenja. Kar bo odneslo sedanjost človeštvo iz meščanske družbe v boljšo družbo naj služi bodočnosti, ostalo pa naj človeštvo zatre. Socialistični znanstveniki so z nekaterimi stvarmi to že storili. Čisto naravno je, da se ne bo govorilo v družbi, ki bo sledila kapitalizmu samo ena govornica, navadne razlike med narodi ne bodo izginile; toda služile bodo čisto v druge namene, kakor pa v dana-

šnji narodni, koristolovski dobi. Z osvoboditvijo delavskega razreda bo izginilo tudi vse ono versko življenje prejšnje fevdalne in današnje meščanske države. Lastno notranje življenje v razmerju s svetovno naravo bo vera bodoče družbe.

V novem letu hočemo nadaljevati pot socializma in graditi naprej palačo družbe, ki bo skrbela za srečo in blagor posameznih in s tem vseh.

Odpraviti socialna nasprotstva in njih uničujoče posledice, trpljenje in glad, ni zmoglo tudi krščanstvo. V njegovem imenu pa danes pod škrlatnim nebom blagoslovajo topove in kličejo človeštvo »Mir ljudem na zemlji...« Le socializem more rešiti proletariati. Zato naj ima praznovanje Novega leta drugo obliko in vsebino, kakor zoperno praznovanje Silvestrovih večerov. Ko odzveni dvanajsta ura leta 1922, potem se ozrimo smehljajoč nazaj na preteklost in na sovražnike, nato pa pozdravimo bodočnost in tiste, ki nas sprejemajo in čakajo z odprtimi rokami.

Pred sto leti so upali narodi, da jim zasije jutranja zarja svobode. Knezi in farizeji pa so prižigali luč svobode sebi, ne pa onim, ki so jo najbolj pričakovali. Uklenjene so pripeljali narode pred novega boga: kapitalizem. Zamenjali so obleko in orožje, niso pa zamenjali svoje duše.

Strgalo bo delavstvo vsega sveta kapitalističnim hlancem obleko in orožje in zamenjalo jim bo duše.

V znamenju boja za socializem sprejemamo leto 1923.

Kdo je najmočnejši?

Jasno sliko gibanja strokovnih organizacij v letu 1921. nam kažejo sledeči podatki, ki jih je objavila Internacionalna zveza strokovnih organizacij (Amsterdam) in ki veljajo za vse organizacije celega sveta. 1. Število članov strokovnih organizacij je znašalo koncem 1. 1921. v 34 najvažnejših državah 46.300.000 (v 1. 1912: 14.500.000). Na prvem mestu je Nemčija (12.600.000); njej sledi Rusija (6.900.000), Angleška (6.600.000), Zedinjene države (5.200.000), Italija (2.000.000). Istotako Čehoslovaška, Španija (1.300.000), Francoska (1.000.000), istotako Nemška Avstrija. Potem sledi: Belgija (920.000), Poljska (820.000), Meksika (710.000), Avstralija (680.000), Holandska (660.000), Indija (500.000), v ostalih deželah pa znaša število organiziranih delavcev manj kot pol milijona. Važno je to, da obsegajo ta števila strokovne organizacije raznih smeri. Jasno nam to postane ako si oglemo: 2. Razdelitev in smeri strokovnih organizacij. Najmočnejša je mednarodna

zveza strokovnih organizacij, ki obsega skoro polovico vseh strokovno-organiziranih (22.400.000). Ostala polovica je sledeče razdeljena: 7.100.000 organiziranih delavcev pripada moskovski (rdeči) internacionali od katerih je v Rusiji 6.900.000 delavcev; 6.600.000 je priključenih »Neodvisnim organizacijam« (večinoma so te organizacije v Združenih državah (skoro 4 milijone), ki so izstopile 1. 1920 iz amsterdamske internacionale); dalje Hirsch-Daulerjeva in neodvisna društva v Nemčiji (1.800.000) in podobne (narodne) organizacije v Čehoslovaški, Poljski, Francoski, Švici in Holandski. Naslednji 3.800.000 odpadejo na verska društva. Polovica od teh se nahaja v Nemčiji (1.800.000), v Španiji (200.000), v Italiji (400.000), na Holandskem (200.000), v Belgiji (200.000), Ogrski (200.000), na Poljskem (150.000) in Franciji (150.000). Vse te organizacije pa igrajo v svetovnem gibanju organiziranega delavstva malenkostno vlogo. — Nadaljnih 1.300.000 obsegajo sindika-

listične zveze; polovica od teh (665.000) se nahaja v Španiji; v Nemčiji je 250.000 sindikalistov, v Italiji pa 100.000. Ostalih 5 milijonov spada med različne organizacije; nahajajo se v izvenevropskih državah (Ameriki, Avstraliji, Indiji in Meksiki) in ne spadajo v nobeno zgoraj omenjenih smeri; števisi so tu tudi italijanski fašisti (200.000), čehoslovaški nacionalisti in podobne sekte. 3. Razvoj amsterdamske internacionale od 1. 1914. Od 1. 1913 se je število te najmočnejše internacionale potrojilo (1. 1913. je štela 7.700.000; 1. 1921. pa je štela že 22 milijonov. Koncem 1. 1918. je zveza štela 10.300.000 članov. V letu 1919. je doseglo število 23.200.000. Leta 1920. pa je povzročilo — radi izstopa Amerike, bega terorja na Ogrskem, razvoja organizacij na Francoskem in v Italiji, splošne svetovne krize — nazadovanje števila članov, ki se je v 1. 1921. nadaljevalo. Leta 1922. pa je prineslo v strokovne organizacije novo orientacijo in spoznanje, — in amsterdamska strokovna internacionala šteje že skoro 24 milijonov članov.

Kaj je vse mogoče.

Pekovski mojster Štrukelj na Poljanski cesti v Ljubljani, je malce zagrozil svojim petim pomočnikom, da jih bo sedaj ob zimskem času zmetal na cesto, če ne podpišejo od njega predloženo delovno pogodbo.

Predložil je že ispisano pogodbo v podpis pomočnikom, ki so se tega gospoda ustrašili, akoravno so vedeli, da imajo ljubljanski pekovski pomočniki z mojstri enotno kolektivno pogodbo in so jo vsi podpisali.

Pomočniki so si podpisali smrtno obsodbo sami in danes že prihaja kazen nad nje in sicer vse po pogodbi, ki so jo sami podpisali.

Podpisali so se za 9. urni delavnik. Čezurno delo se plača kot normalna plača po urah. Kruh mora biti pravočasno pečen, tako da se stranke ne bodo mogle pritoževati, da dobe prepozno kruh itd.

Štrukelj ima 5 pomočnikov in 3 vajence izmed katerih sta dva stara 14—16 let. Z mešanjem začne ta gospod (seveda po volji pomočnikov) že ob 1/21. uri ponoči, s skupnim delom pa ob 1/22., kar nasprotuje § 19. zakona o zaščiti delavstva. Dva vajenca stara od 14—16 let pa delata četudi zakon prepoveduje že ob 1/21. ponoči.

Tako sodrugi! Zakon, inšpekcija dela, mojster Štrukelj s svojimi pomočniki in vajenci spadajo v en koš, ker so vsi krivi, da se sploh kaj takega more še zgoditi.

Posebno poudarjamo, da je največji krivec takih razmer delavec sam, ker si pusti od vsakega diktirati, posebno pa tedaj, če je zakonito zavarovan proti takemu nesramnemu izkoriščanju.

Ravno pekovskim pomočnikom v Ljubljani smo že zadostno razkladali — a vse je zamen. Zavoljo petorice bodo trpeli vsi pošteni in pametni pomočniki.

Predigra začenja koncem leta, glavni prizori faraonske egoistične igre pa bodo začele šele z novim letom in delavstvo se naj nič ne čudi porazom, ki jih bo še doživelo.

Štrukelj je izrabil prilžnost (delavčevo duševno slabost) in je vrnil tako pogodbo, kot si jo je za svoj žep najboljši izmislil, seveda na škodo delavstva. Od-

slovlj je že enega pomočnika brez odgovornega roka, ne meneč se za zakon in postave, ker delavstvo je samo podpisalo za sebe svoj poseben zakon po katerem hoče v bodoče živeti.

Sodrugom, ki so pogodbo podpisali in o mojstrovih nakanah organizacije sploh niso obvestili, želimo prav srečno novo leto, s posebno željo, da nikoli več kaj takega ne store, ali pa če mislijo v bodoče tako delati, da se sami odstranijo iz sredine, ter postanejo kapitalistični hlapci.

Inspekcijo dela pa pozivamo da stvar preišče in ugotovi po § 19. zakona o zaščiti delavstva, kedaj se z delom ponoči v pekarijah začne in če lahko Štrukelj izrablja ob prepovedanem nočnem času mladoletne vajece za delo.

Pekovskim pomočnikom Slovenije — ta članek v premišljevanje.

Zakonski načrt norveške delavske komisije.

Spomladi 1918 je sklenil norveški parlament soglasno, da se sestavi komisija, ki naj preišče vprašanje dobička delavcev. Komisija je bila na splošno soglasje sestavljena pod imenom »Delavska komisija«.

Na podlagi političnih in gospodarskih razmer se je potisnilo v ospredje najprej vprašanje sodelovanja delavcev v obratih. O tem vprašanju so tekom leta 1919 in 1920 tudi izšla tozadevna poročila.

Nato se je komisija lotila drugega važnega vprašanja in sicer glede dobička delavcev. To vprašanje je pojasnilo poročilo, ki je vsebovalo celo vrsto stvarnih člankov.

Komisija je sestojala iz osmih članov: to je bila širša komisija. Ožja komisija pa je sestojala iz štirih članov. Širša komisija je nastopala za zakonsko opredelitev delavskega dobička, medtem ko je ožja (manjšina) komisija odklanjala na tem polju vsako zakonodajo in je predlagala, da se obdrži sedanja mezdna oblika, ki naj se potem razvija sama od sebe. Delavski zastopniki so pritrdili od komisije izdelanemu zakonskemu načrtu, ki je korak do socializacije obratov, obenem pa so pripomnili, da se investirani kapital prenese iz privatne v splošno posest.

Poročilo komisije vsebuje točno predelano vprašanje delavskega dobička in pomanjkljivosti sedanjega meznega sistema, preiskavo virov podjetniških dobičkov. Celotno poročilo obsega že zakonski načrt, ki je bil dodeljen socialnemu oddelku.

Izveti so iz zakona oni obrati, ki glasom pravilnika ali zakonskih določb plačajo največ 5 procentov akcijskega kapitala in obrati, ki imajo zaposlene le družinske člane ali k večjemu dva vajece.

Pri računanju obratnih dobičkov so prišli v poštev le oni prispevki, ki so nastali koncem leta kot preostanki. Izdatki za obrate niso prišli v poštev in so se kot taki tudi odračunali.

Kot podlaga razdelitve dobička se je vzela na eni strani kapitalom mezda, na drugi strani pa delavska mezda. Podjetniki so deležni dobička le v toliko, kolikor rabijo za vzdržanje obrata, kakor tudi za amortizacijo kapitala. Ta vsota je označena kot kapitalova mezda. Delavci imajo pravico, da te vsote kontrolirajo. Za vsak obrat pa je treba izdelati poseben načrt

za razdelitev, da postane zakon s tem bolj elastičen.

V slučajih, v katerih delež dobička prestopi 10 procentov kapitalove in delavske mezde naj se nalože prispevki v poseben fond, ki naj služi za izenačenje pri razdelitvi dobička in kapitalovih obrestih.

S tem se je izvršila na Norveškem »mirna socializacija« na škodo zasebnih kapitalistov, ne pa na škodo splošnosti.

Socialna zakonodaja.

Rudarsko zavarovanje.

1. julija t. l. je stopil v veljavo zakon o zavarovanju delavcev. Po tem zakonu morajo biti zavarovani za slučaj bolezni in nezgode vsi, ki dajejo v najem svojo telesno ali duševno moč.

Kakor hitro je stopil zakon v veljavo so takoj nastopile proti njemu posamezne kapitalistične grupe kakor obrtniki, posestniki ladij itd. V boju proti zakonu pa se posebno odlikujeta državna železnica in pa Ministrstvo za šume in rude. Minister za šume in rude je poskušal proti ustavi in zakonu o zavarovanju delavcev izvzeti rudarje od zavarovanja po novem zakonu do 1. julija 1925. Radi tega je predložil ministrskemu svetu sledeči protizakoniti predlog:

»Ministrski svet je na svoji seji z dne 2. julija 1922 rešil na predlog Ministra za šume in rude z dne 30. junija 1922 R. št. 4881:

Da se s ozirom na veljavnost zakona o zavarovanju delavcev od 14. maja 1922 spajanje rudarskih-bratovskih skladnic za podporo v slučaju bolezni z običnim delavskim zavarovanjem odloži do 1. julija 1925 in pusti kompetentnost rudarskim oblastem po odredbah rudarskega zakona.«

Za tako odlaganje izvedbe zakona ni imel ministrski svet nobene ustavne niti zakonske podlage. Poleg tega ta sklep niso podpisali vsi ministri, niti ni bil objavljen v »Uradnem listu« in »Službenih novinah«, radi česar ta sklep nima zakonske moči. Generalni ravnatelj Rudarske generalne direkcije dr. Dimitrije Antola pa kljub temu zabranjuje zavarovanje rudarjev za slučaj bolezni po novem zakonu.

Kako delujejo bratovske skladnice vedo rudarji sami najbolje. Zakaj se podjetniki rudnikov tako branijo občega zavarovanja?

Kljub mnogim težkočam, ki se pojavljajo pri organiziranju po novem zakonu, je vendar za rudarsko delavstvo neobhodno potrebno, da se otrese bratovskih skladnic, od katerih ima jako malo. Zavarovanje v bratovskih skladnicah je zavarovanje, ki ga nudi takorekoč podjetnik svojemu delavstvu. Rudarska podjetja obratujejo z denarjem bratovskih skladnic.

Naloga rudarjev bo torej, da se za splošno zavarovanje nekoliko bolj zanimajo ter da odločno zahtevajo, da bodo zavarovani po zakonu o zavarovanju delavcev.

Iz organizacij.

KOVINARSKA STROKA.

Zaupniki kovinarjev vseh kovinarskih podjetij v Ljubljani se vabijo na sestanek, ki se bo vršil v nedeljo 31. t. m. ob 9. dopoldne pri »Novem svetu«. — Pastorek, predsednik.

KEMIČNA STROKA.

Občni zbor podružnice kemičnih delavcev v Hrastniku se bo vršil dne 3. januarja 1923 ob 16. uri (4.) v prostorih tovarniške restavracije. Dnevni red: poročilo predsedstva, blagajnika, tajnika in nadzorstva, volitev odbora in delegata za kongres kem. delavcev v Sloveniji. Udeležba — dolžnost.

Majšperg. Dne 7. januarja 1923 ob 1 uri popoldne se bo vršil v Majšpergu v gostilni »Bižek« strokovni shod kem. delavstva, zaposlenega v tovarni za česlo. Sodrug in sodružice se opozarjajo, da se shoda zanesljivo udeležijo.

Utrinki.

Dokler je moč v kapitalističnih rokah, toliko časa bodo oni določali, kaj je pravica in kaj ni.

Za biti pošten ni treba drugzega, kakor zavedati se, da se vsaka nepoštenost prej ali slej sama kaznuje.

V socialistični državi bo kaznovan tisti, ki bo hišo zažgal in ne tisti ki bo gasil.

Razno.

Novi rudniki v Rusiji. V Rusiji so našli v bližini gradiča Ščigri nov železni rudnik.

Prohibicija v Nemčiji? Nemčija dela predpriprave za prohibicijo (prepoved alkoholnih pijač). V ta namen je storila prvi korak s tem, da bo prepovedala zvečer točenje žganja. Pruske oblasti bodo baje prepovedale tudi vse plesne prireditve.

Izdatki za militarizem. Po objavi zveze narodov znašajo izdatki za vojne namene za leto 1922. v Združenih državah 1 četrtina vseh državnih izdatkov, na Angleškem 1 šestina, na Francoskem 1 petina, v Italiji 1 šestina, na Japonskem skoro 1 tretjina. Manjše evropske države imajo še večje izdatke za vojne namene. Tako je n. pr. Poljska skoro polovico vseh državnih izdatkov porabila za vojno, Jugoslavija 1 tretjino, Čehoslovaška 1 petino. Iste države, ki na eni strani izdajajo ogromne vsote za militarizem se najbolj navdušujejo za razorožitvene konference.

Stavka železničarjev na Švedskem končana. Meseca septembra so hoteli podjetniki privatnih železnic na Švedskem znižati plače železniškemu osebju, ki je v mnogo slabšem položaju nego osebje državnih železnic za 16%. Izbruhnila je radi tega stavka, ki je trajala 2 in pol meseca, in ki se je šele pred kratkim končala. Stavko so hoteli onemogočiti s tem, da so uporabili pri prometu tehnično izvežbane častnike iz armade. Vojni minister pa je to prepovedal češ, delavskih sporov se ne sme udeleževati švedska armada. Končala se je stavka s kompromisom, tako da so se znižale mezde železničarjem le za 8%. Pogodba velja do 31. decembra 1924.

Brezposelnost. Na Čehoslovaškem Oktobra t. l. je bilo 233.394 brezposelnih in je do 1. novembra naraslo število na 266.964. V steklarski industriji je od 30.000 delavcev 18.000 brez dela. — Na Angleškem je naraslo število brezposelnih, Angleška vlada je podpirala 6. novembra t. l. 1.366.800 brezposelnih (toliko jih je podpirala vlada), medtem ko

jih je podpirala 27. novembra že 1.387.400. Meseca decembra lanskega leta jih je podpirala mnogo več in sicer 1.833.185.

Socialna in gospodarska reakcija v Avstraliji. Avstralija je do najnovejšega časa prednjačila vsem drugim državam glede socialne zakonodaje. Vlada je predložila parlamentu zakon, ki bo oropal delavstvo vseh pravic, ki jih je dosedaj imelo. Socialni reakciji je sledila tudi reakcija v gospodarski politiki.

Dve razorožitveni konferenci. Sovjetska vlada polaga od časa do časa vedno večjo pozornost na zunanjo politiko, kajti to zahtevajo interesi delavske in kmečke Rusije. Pred kratkim je sklicala ruska vlada razorožitveno konferenco, katere so se udeležile baltiške države, Poljska in Rusija. Konferenca je imela nalogo rešiti vprašanje zmanjšanja vojaštva omenjenih držav, kakor tudi zmanjšanja izdatkov za militarizem in vojaštvo v obmejnih conah. Konferenca ni imela uspeha, ker Poljska in baltiške države (Letška, Estonska in Finska) niso pristale na predlog Rusije, da se spoji pogodbo napadanja prizadetih držav s pogodbo razoroževanja. Sklicana bo v sporazumu obeh prizadetih strank nova konferenca vojaških strokovnjakov, ki bodo obravnavali tehnične možnosti razorožitve. Druga razorožitvena konferenca se bo vršila v Santiagu meseca marca 1. 1923. To bo peta vseameriška konferenca, ki se bo bavila z vprašanjem razorožitve in poleg tega z vsemi perečimi vprašanji, ki se tičejo vseh 21 severnih in južnih ameriških držav. V ta namen je izdelala država Čile v sporazumu z Argentinijo predlog za to konferenco, ki naj prisili Brazilijo, da zmanjša svojo stalno armado in sicer v razmerju obeh omenjenih držav. Brazilija se temu upira in se sklicuje na svoje večje prebivalstvo in zemljepisno lego Brazilije. Pridružili so se ji tudi Združene države severne Amerike, ki podpirajo Brazilijo v njenih stremljenjih. Da se zedinijo prizadete tri države še pred vseameriško konferenco, se je sklicalo v ta namen predkonferenco v Valparaiso, kjer naj se reši vprašanje razorožitve Brazilije. Program vseameriške konference je zelo zanimiv, in ako se bo ameriškim državam posrečilo rešiti vsa pereča vprašanja, tedaj bo položen temeljni kamen za združenje ameriškega kontinenta v popolno enoto. Zadnje čase zahtevajo nekatere ameriške države, da se konference udeleži tudi Mehika. Združene države tej zahtevi nočejo ugoditi, ter ne priznavajo sedanje mehiške vlade.

Kaj stane brezposelnost? Vprašanje brezposelnosti je igralo pri zadnjih volitvah na Angleškem in pri prvih korakih novega parlamenta važno vlogo, večjo nego irsko vprašanje ali vprašanje nemško-francoskega spora. Kako tudi ne? Ne samo brezposelni ampak tudi velika masa ostalega ljudstva trpi radi današnjega položaja na Angleškem. Radi brezposelnosti trpe najbolj davkoplačevalci sami. Samo drugi teden meseca novembra t. l. (ko so se vršile volitve) se je izdalo za brezposelno podporo več kot en milijon funtov (890.000 za brezposelne podpore, 99.000 za upravne stroške, 20.000 za ostale izdatke). Dve tretjini izdatkov so krili delavci in podjetniki eno tretjino pa je krila država, to se pravi davkoplačevalci. Od začetka brezposelnosti se je izdalo že 90 milijonov funtov.

Poleg tega so dale strokovne organizacije 12 milijonov funtov, uprave za ubožce 60 milijonov in posamezne lokalne uprave 17 milijonov funtov (skupaj 89 milijonov). Skupno je torej stala Anglijo brezposelnost okroglo 180 milijonov funtov. Jasno je, da trpi radi brezposelnosti tudi cela javnost in da je njena želja, da se brezposelnost kolikor mogoče omeji.

Objave in zahvale.

Podpisani se najiskreneje zahvaljujem vsem, ki so mi pomagali ob časa moje bolezni ter nabrali in mi podarili K 570.

Franc Sturm.

Prisrčno se zahvaljujem vsem sodrugom in združicam, ki so mi podarili nabrano svoto od K 451.

Matija Rogel.

Podružnica kovinarjev v Ljubljani se zahvaljuje pevskemu društvu »Sava« na Jesenicah za požrtvovalno sodelovanje pri razviti kovinarske zastave v Ljubljani dne 10. t. m. ter s. Deliču, Zlatarju v Ljubljani za brezplačna dela, katera je napravil za zastavo. — Odbor.

Tedenski pregled.

Ljubljana, dne 26. decembra 1922.

Zadnje čase čitamo vedno čudne vesti, da se Amerika zopet približuje kraju držav, ki aktivno sodelujejo na obnovi Evrope. Tendencia takih in enakih poročil je jasna. Gospodarsko propadle države bi rade zopet prišle na račun Amerike do ugleda in potom tega do svoje gospodarske konsolidacije. Vse iz Amerike prihajajoče vesti pa soglasno izjavljajo, da bi Amerika staremu svetu pomagala le toliko, kolikor je v njenih interesih, da pa aktivno ne namerava sodelovati pri graditvi nove Evrope. Nastop ameriške delegacije na lozanski konferenci je le fiktiven.

Lozanska konferenca postaja bolj in bolj burna. Po ostrih nastopih med rusko in angleško delegacijo glede plovbe po morskih ožinah je prišlo do srditih konfliktov med Grki in Turki. Spor, ki je izbruhnil v podkomisiji za narodne manjšine, se je pojavljal tako neparlamentarno, da je moral predsednik sejo zaključiti. V ospredje je zopet stopil znani neizprosni sovražnik Turkov, Venizelos, ki je nastopil zoper turške zahteve z najhujšo vehemenco. Povoljneje kot omenjena podkomisija pa posluje komisija za ureditev dardanelskega vprašanja. Njeni uspehi pa še niso zagotovljeni, ker se premalo upošteva ruska delegacija. Da Rusi ne bodo mirno gledali, je umljivo.

Lloyd Georgeju roje po glavi novi politični načrti. Te dni zapusti lozansko konferenco in odpotuje na Španijo, kjer ostane dalje časa. Kaj je namen njegovega potovanja, še ni znano, vendar pa gre tu skoro gotovo za kako politično kombinacijo med Anglijo in Španijo. Ta najbolj katoliška država na evropski celinii ima, kakor znano, tudi najslabšo vlado, kakor tudi povsem neurejene gospodarske razmere. S tem se bo mogel Lloyd George okoristiti, ker mednarodni politični položaj za Anglijo sedaj ni ravno sija. Španiji pa Anglija ni nevarna, zato ji ta lahko kaže prijazno lice.

Zadnje čase se je zopet mnogo govorilo o rapalski pogodbi. Listi so večinoma poročali, da je Jugoslavija Italiji zapretila z registracijo rapalske pogodbe pri zvezi narodov, ako Italija takoj ne ratificira omenjene pogodbe. To pa je napačno, zakaj Italija je rapalsko pogodbo že davno ratificirala. Tu gre le za ratifikacijo nekaterih konvencij, izvirajočih iz rapalske pogodbe.

Novi italijanski poslanik v Beogradu Negretti je prošil jugoslovansko vlado, naj odgodi svoj sklep glede registracije pri zvezi narodov do sklicanja italijanskega parlamenta, ki se ima sestati 16. januarja 1923. — Italijanski ministrski predsednik bi rad odvrnil našo pozornost z Jadrana na Solun in obeta Jugoslaviji dalekosežne teritorialne in gospodarske koncesije pri Solunu, ako se odpove Jadranskemu morju. Ker upa na uspeh, namenoma zavlačuje izpraznjenje dalmatinske tretje cone, ki jo imajo Italijani še vedno zasedeno. Za Jugoslavijo stoji trdno, da ne more pustiti od dosedanje politike v jadranskem vprašanju, ker ji Solun ne more nuditi daleko toliko kot Trst in obala Jadranskega morja. Gospodarstvo naše države ima težišče ob Jadranu in s tem je brezpogojno treba računati. Morda se novemu italijanskemu poslaniku v Jugoslaviji, ki je znan zagovornik sporazuma med obema državama in obenem izborni opazovalec balkanskih razmer, posreči prinesiti državi toliko potrebne sloge. — Zmedo deli v Italiji zopet neizogibni D'Annunzio. Javno je po vsej Italiji prepovedal novih oboroženih legionarskih formacij, skrivaj pa ima zveze s fašisti in se pripravlja na zopetni napad na Reko. Širile so se tudi vesti, da nameravajo fašisti napasti in porušiti tiskarno »Edinosti« v Trstu. Huda šiba so fašisti za Italijo.

Prav tako huda šiba pa je za našo sosedo Bolgarijo takozvani revolucionarni komite, na katerega rovaš gre toliko atentatov, umorov, požigov itd. Radi njihovega delovanja so bile razmere med Bulgarijo in Jugoslavijo že do skrajnosti napete. Kakor vse izgleda, proti Bolgariji državljanska vojna. Položaj obvladajo zemljoradniki, pristajši srednjega ministrskega predsednika Stambolinskega. Proti njemu pa rujejo meščanske stranke, ki so povzročile več atentatov. Ako se to še kedaj zgodi, so zagrozili zemljoradniki, da vdero v Sofijo in bodo krivce sami sodili.

V nesrečni Poljski, kjer je poteklo toliko rodne krvi, imajo zopet novega predsednika. Zove se Wojciechowski. Za pokojnim dr. Narutowiczem se vrše žalne svečanosti. Kaka usoda je pisana novemu predsedniku?

Vse leto hirajoča narodna skupščina je proti koncu nemirno v gospodu zaspala. Sicer je prej dolgo vlekla njeno umiranje, politični zdravniki je pa niso pustili prej umreti, ker so se bali za njeno dedščino. Malo pred Božičem pa smo jo pokopali. Zadnje sveče so ji držali detektivi in orožniki, ki jih je bilo vse črno okoli njene smrtne postelje. — Zadnja seja našega prvega parlamenta se je vršila dne 21. decembra t. l. Radikalci se je sicer posrečilo dobiti vlado popolnoma v svoje roke in izrinili iz nje demokrate, vendar so se na zaključni seji držali zelo kisle, ko so ji nasprotniki klicali, da jih bo sodil narod. Pašič je sicer izjavil, da se ne boji sodbe naroda, vendar tako nervozen menda še ni bil vse svoje življenje. Komaj je predsednik narodne skupščine odrekel besedo, ki jo je dal demokratskemu poslancu, se Pašič ni mogel več premagovati in njegova nervoznost je prikipela do vrhunca. Rezultat prvega našega parlamenta je ta, da ni bil sprejet niti invazijski, niti agrarni, niti stanovanjski zakon. Nove volitve v narodno skupščino so razpisane za 18. marec 1923. Nova skupščina se sestane 16. aprila 1923. Da radikalci samim ne bo mogoče krmiti državne vlade, je jasno. Zato se govori o vseh mogočih in nemogočih kombinacijah. Radikalci sami so se postavili sedaj v junaško pozico. Pred vsem so izjavili, da bodo delali proti revisiji ustave z vsemi možnimi sredstvi.

Klerikalci si še niso edini, kako naj nastopijo, nadalje je imel jugoslovanski klub sejo, na kateri je sklenil izdati narodu poseben proglas, v katerem pojasni svoje stališče v bodoče.

V imenu Strok. komisije (P. odb. GDSTJ).
Izdajatelj: France Svetek.
Odgovorni urednik:
Ivo Meznarič.